

Restytucja żubra

Żubr jest największym ssakiem lądowym, reliktem minionych epok.

Historyczny zasięg występowania tego gatunku obejmował głównie obszary Europy Centralnej i Wschodniej, od Francji po góry Kaukazu (Ryc 1). W wyniku ekspansji środowisk leśnych i presji człowieka po ostatnim zlodowaceniu obszar występowania żubra uległ fragmentacji.

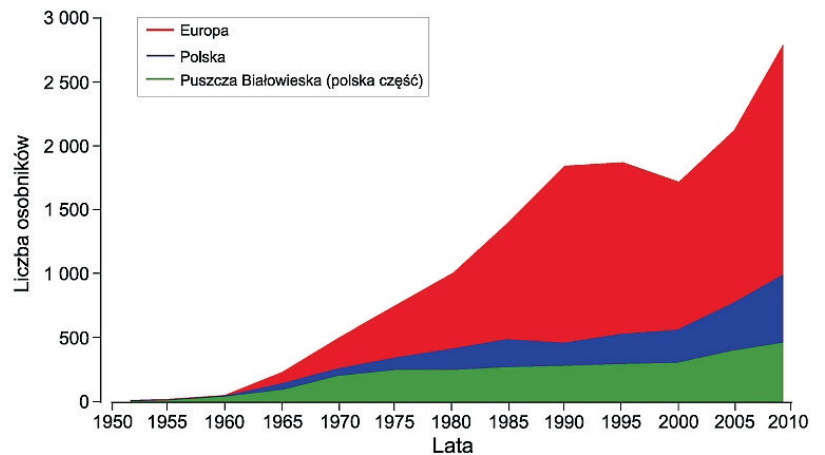
Do czasów średniowiecznych żubry liczniej przetrwały jedynie na obszarze dawnej Litwy, Polski i Prus.

Mimo, że już w XV wieku żubry zostały objęte ochroną królewską, do końca XVIII wieku przetrwały jedynie w Puszczy Białowieskiej i górach Kaukazu. Licząca ponad 700 osobników populacja białowieska uległa jednak zagładzie w wyniku kłusownictwa w okresie I wojny światowej. Populacja kaukaska wyginęła w 1927 roku.

Dzięki zwierzętom, które przeżyły w ogrodach zoologicznych oraz ośrodkach hodowli, możliwe było odtworzenie gatunku w stanie dzikim.

Ryc. 1. Historyczny zasięg i rozmieszczenie dziko żyjącej populacji żubra

Ryc. 2. Przyrost liczebności żubrów żyjących na wolności w Puszczy Białowieskiej, w Polsce i na świecie

Restytucję gatunku rozpoczęto w 1929 r., przywoząc do Puszczy Białowieskiej pierwsze żubry z ogrodów zoologicznych w celu hodowli w specjalnie stworzonych rezerwach hodowlanych.

Pierwsze żubry wypuszczone na wolność dopiero w 1952 r.

Populacja białowieska szybko przyrastała, dzięki czemu możliwe było tworzenie nowych dziko żyjących populacji żubra.

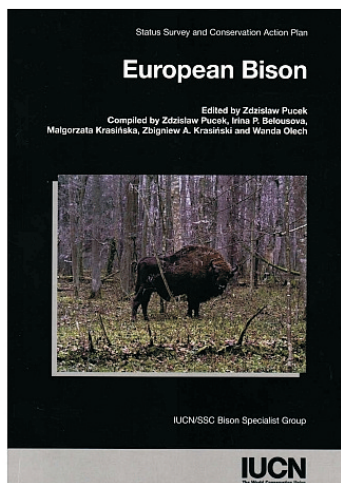
Obecnie w Europie żubry występują w 28 populacjach na terenie Polski, Białorusi, Ukrainy, Rosji, Litwy i Słowacji. Jednak są to stada izolowane przez dystans geograficzny i liczące zazwyczaj poniżej 100 osobników, co stwarza ryzyko wyginięcia.

Po wypuszczeniu na wolność, białowieskie stado szybko przyrastało i w 1966 r. przekroczyło liczebność 100 osobników, a w 1977 r. liczyło już 200 żubrów.

Obecnie stado białowieskie liczy 450 osobników, i razem z populacją po białoruskiej stronie Puszczy (370 osobników) stanowi trzon światowego stada.

Liczebność żubrów zarówno w Polsce jak i Europie stopniowo wzrasta (Ryc. 2). Po okresie załamania w latach 1990-tych, co było wynikiem spadku liczebności żubrów na Ukrainie (w wyniku niekontrolowanych polowań i kłusownictwa), liczebność żubrów w Europie rośnie coraz szybciej.

W 2009 r. w Polsce żyło w stanie dzikim 990 żubrów, a w całej Europie 2878 osobników.

Mimo, że starania o uratowanie żubra zakończyły się sukcesem i liczebność gatunku stopniowo wzrasta, żubr nadal pozostaje gatunkiem zagrożonym. Do najważniejszych zagrożeń gatunku wymienionych w strategii ochrony żubra "European bison - Status Survey and Conservation Action Plan" należą:

- 1) ograniczony obszar występowania oraz izolacja populacji żubra;
- 2) niska zmienność genetyczna oraz brak przepływu genów między izolowanymi stadami;
- 3) nieodpowiednie formy zarządzania i niska naturalizacja gatunku;
- 4) choroby i pasożyty;
- 5) niewystarczająca ochrona gatunku wynikająca z uregulowań prawnych.

Dalsza ochrona i zapewnienie trwałości gatunku wymaga prowadzenia działań przeciwdziałających zagrożeniom oraz wypracowania nowoczesnej strategii zarządzania i ochrony populacji żubrów opartej na wiedzy naukowej.

Opracowanie: Rafał Kowalczyk i Tomasz Samojlik

Zakład Badania Ssaków
Polskiej Akademii Nauk
Białowieża

